

2018. 251 с.

УДК 334.716 : 658.152 (477)

Янковий Олександр Григорович

*д. е. н., професор кафедри економіки підприємства
та організації підприємницької діяльності,*

Одеський національний економічний університет (Україна)

Чернишова Ольга Борисівна

*к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи і страхування,
Одеський торговельно-економічний інститут КНТЕУ (Україна)*

ПРИЧИНИ НЕОПТИМАЛЬНОСТІ ФОНДООЗБРОЄНОСТІ В ПРОМИСЛОВOSTІ УКРАЇНИ

JEL classification: C610; L600

Співвідношення основного капіталу і праці характеризує показник фондоозброєності, який на підприємствах промисловості визначається як відношення середньорічної вартості основних виробничих засобів до середньооблікової чисельності працівників. З одного боку, він представляє собою вимірювач озброєності робочої сили основними фондами і у цій іпостасі його зростання є бажаним, позитивним. Однак, з іншого боку, фондоозброєність є відносною величиною координації і показує, яка частина вартості основних засобів припадає в середньому на одного працівника.

В умовах обмеженості і платності всіх виробничих ресурсів рівень фондоозброєності повинен підвищуватися лише при раціональному застосуванні основних фондів підприємства, тобто за умови зростання фондовіддачі. Якщо ж ця умова не виконується, то підвищення фондоозброєності стає небажаним, неоптимальним, тобто перетворюється у негативне економічне явище.

Дослідження фондоозброєності [1], яке було проведено в промисловості України за даними підприємств металургії, машинобудування, спільної українсько-німецької машинобудівної компанії «АТЕМ», хлібопекарського виробництва і окремих комбінатів хлібопродуктів (Березинського, Миколаївського), приватного м'ясопереробного підприємства Фірма «ГАРМАШ», продемонструвало відносну надлишковість основних фондів порівняно з витратами праці. З огляду на отримані результати серед низки об'єктивних та суб'єктивних причин такого економічного феномена можна виділити наступні важливіші чинники.

1. Зниження чисельності працівників підприємств (робота неповний день, тиждень, місяць, рік), яке в результаті спаду виробництва у промисловості є об'єктивним і практично не може бути усунуте за допомогою управлінських рішень.

2. Спонтанно виниклі недоліки в управлінні підприємствами, коли топ-менеджери неефективно керують використанням основних фондів, допускаючи з різних причин простої техніко-технологічного устаткування, застосування морально і фізично застарілого обладнання, зношеної техніки, яка не в змозі забезпечити випуск якісної та конкурентоспроможної продукції (робіт, послуг).

3. Завищена переоцінка первісної (переоціненої) вартості основних виробничих засобів, що відбувається за ініціативою самих підприємств з метою елімінування інфляційних процесів у державі, оскільки чисельник класичного показника фондоозброєності виражається у вартісних одиницях і відрахування в амортизаційний фонд не в змозі наздогнати зростання цін на необоротні активи.

Вважаємо, що перший чинник у принципі може вплинути на величину фондоозброєності в бік її підвищення, оскільки практично всі виробництва й окремі підприємства промисловості України починаючи з 2011 р. перебувають у стані перманентної кризи, що затягнулася на досить довгий час. Для підтвердження цієї думки наведемо графік динаміки середньооблікової чисельності працівників (L) у промисловості України за 2010–2019 рр. та прогноз на 2020–2021 рр. (рис. 1).

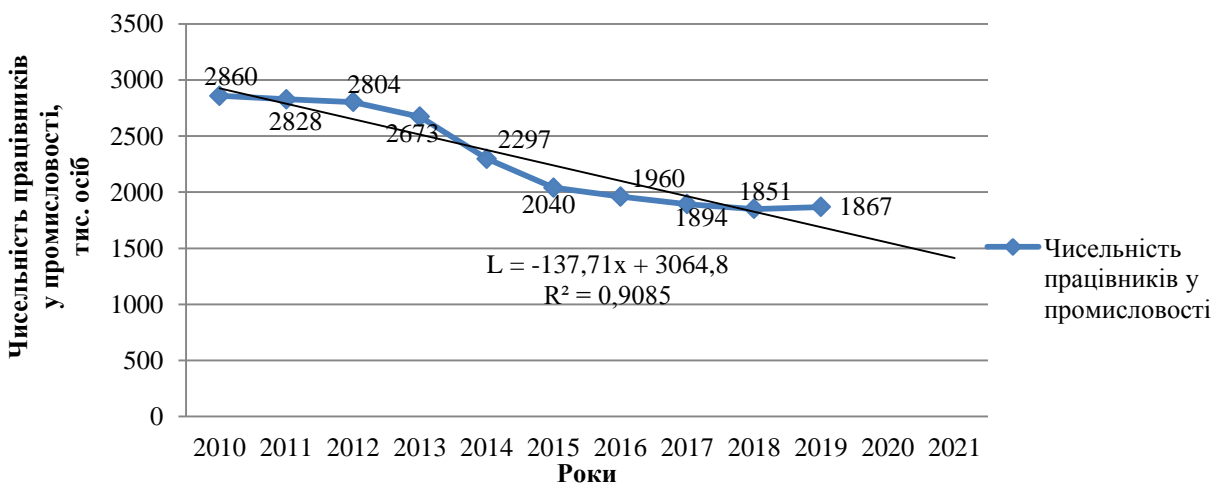

Рис. 1. Фактичні, вирівняні за лінійним трендом та прогнозні значення чисельності працівників у промисловості України на 2020–2021 рр., тис. осіб

Джерело: побудовано авторами на основі [2]

Щодо другого чинника, то спонтанні недоліки в управлінні основними фондами на підприємствах, що проявляються в неефективності використання наявних основних фондів, наприклад, закупленого і незадіяного техніко-технологічного устаткування, виниклих з різних причин його простоїв, застосування морально і фізично застарілого обладнання, зношеної техніки, безумовно періодично має місце в промисловості. Однак, варто мати на увазі той факт, що

водночас мають місце відхилення використання основних фондів на підприємствах в інший бік, тобто зі знаком плюс, що проявляються у високій ефективності застосування основних виробничих засобів. Згідно з законом великих чисел із математичної статистики, вказані відхилення з різними знаками взаємно компенсуються і на поверхні економічних явищ з'являється середня величина фондоозброєності, яка вільна від дій випадкових факторів.

Залишається проаналізувати третій чинник – завищену переоцінку основних фондів, яка відбувається за ініціативою самих підприємств і пов'язана з інфляційними процесами в країні. Варто зазначити, що серед спеціалістів в області бухгалтерського обліку і аудиту проблема переоцінки основних виробничих засобів активно обговорюється. Причому більшість з них схиляються до необхідності такої переоцінки, аргументуючи це тим, що в сьогоденних умовах господарювання (високий темп інфляції) балансова вартість основних засобів, що обліковується за фактичною собівартістю, буде суттєво вирізнятися від ринкової (справедливої) вартості». Так, А. Снеткова [3, с. 12] підкреслює: «В умовах інфляції відбувається зростання номінальних цін окремих видів основного капіталу, а амортизаційні відрахування визначаються від первинної вартості, тому встановлені амортизаційні відрахування можуть опинитися нижче за її економічно обгрунтованої величини». Аналогічну позицію займають й інші вчені-економісти, підтримуючі необхідність переоцінки основних засобів, яка, на їхню думку, може відбуватись за ініціативою самих підприємств.

Література

1. Янковий В. О. *Оптимізація фондоозброєності на промислових підприємствах України* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Одеса. 2021. 41 с.
2. *Державна служба статистики України* : сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 23.04.2020).
3. Снеткова А. В. *Вплив амортизаційної політики підприємства на її інвестиційний потенціал*. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія «Економічні науки». 2017. № 5 (5). С. 7–12.